Nr. 11 Vilnius 1938 m. liepos 19 d. I metai

ŪKININKAS

::: SAVAITINIS „AIDO" PRIEDAS ŪKININKAMS :::

Didžioji ūkininkų darbymetė

Liepos ir rugpiūčio mėnesiai — tai didžioji ūkininkų darbymetė. Per šiuos du mėnesiu ūkininkams tenka nuveikti daugiausia darbų. Stropus ūkininkas, tiesa, niekad be darbo nebūna: rudeniop sėja žiemkenčius, baigia valyti laukus, žiemą trūsia apie trobas, namų apyvoką, pavasarį vėl aria, akėja ir sėja vasarojų. Bet visi tie darbai taip nesusigrūda kartu, kaip vasaros metu— liepos ir rugpiūčio mėnesiais, kada prasideda laukų valymas. Šienapiūtė, rugiapiūtė, vasarojapiūtė ir dirvos rengimas žiemkenčiams — tai pats darbo įkarštis, juo labiau, kai kartais dėl blogų orų visi tie darbai susitraukia. Nespėjai dar nušienauti ir kluonan suvežti šieno, jau rugių varpos prinoko ir laukia dalgės ar piautuvo. Pradėjai rugiapiūtę, žiūrėk, jau ir miežiai pabalo, ir avižos lyg auksas geltonuoti pradėjo, ir linų galvelės kasdien vis daugiau geltonos. Ir dar žemė reikia pūrenti: skusti ražienos, rengti dirvą naujiems žiemkenčiams. Reikia taip pat ir apie namus tvarkytis ir gyvuliai prižiūrėti. Dėl to darbas gena darbą, vieno dar nepabaigei, o jau kitas užgriuvo. Gerai, kai dar darbas sekasi, kai niekas jo dirbti netrukdo, kai orai esti gražūs. Bet labai dažnai liepos ir rugpiūčio mėnesiais esti trumpesni ir ilgesni lietūs, kurie laukų valymo darbus sutrukdo. Tik prieš piet išvartei šieną, tikėdamasis po pietų sugrėbti kūgin ir gal net namo parvežti, ir štai netikėtai kilo debesėlis ir lietus. Ir vėl lauk, kol šienas išdžius, vėl vartyk, graibstyk. O jau kiti darbai susigrūdę laukia: rugiai prinoko, grūdas tuoj ims birėti.

Rugiapiūtė pats karščiausias laikas ne tik nuo saulės, bet ir nuo darbų susispietimo. Pasiprašai kartais talką, pasisamdai darbininkų, išeini į lauką, pradedi platų rugių barą piauti, tikėdamasis tuo būdu greit rugiapiūtę pabaigti. Bet ir čia lietus dažnai sutrukdo; vos nuvarei porą pradalgių ir lietus čia pat. Reikia darbas nutraukti ir palaukti, kol, lietui praėjus, rasa nukris.

Taigi, darbas stovi, o talka reikia papenėti, o darbininkai dar ir apmokėti.

Esti ir kitokių darbo metu trukdymų: tai dalgė nutrūko, grebliakotis nulūžo, grėbliadančiai išlūžinėjo, ratai sulūžo, pakinktai susproginėjo, tai vėl kokia nors prie darbo nelaimė—ar dalge įsipiovei, ar kita tokia negerovė atsitiko. Tada ūkininkas karščiuojasi, pyksta, ir dar blogiau darbas sekasi.

Per didžiąją darbymetę mažai tenka ūkininkams ir pasilsėti. Darbų apgulti, neturi laiko. Su aušra keliasi, su naktim gulasi. Gulasi pailsę, nuvargę, o neturtingieji mažažemiai dažnai ir be geresnio kąsnio duonos—alkani.

Kad per didžiąją darbymetę sklandžiau darbai eitų, ūkininkai privalo jai iš anksto pasirengti. Gamtos kliūčių ir trukdymų, tiesa, negalime nugalėti, nes lietaus nei sulaikysi, nei prisišauksi. Bet galima pašalinti tuos darbo trukdytojus, kurie nuo pačių ūkininkų priklauso. O nuo ūkininkų priklauso didžiajai darbymetei pasiruošimas.

Prieš pradedant bet kokį darbą, reikia iš anksto apžiūrėti visus darbo įrankius ir patikrinti, ar jiems ko nestinga, ar jų pakanka, ar jais galima dar dirbti. Juk ir pačių žmonių priežodis sako: nelaikas šunis lakinti, kai jau einama medžioklėn. Taigi nelaikas ir įrankiai taisyti tada, kai jau reikia darbas dirbti. Ūkininkas, norėdamas, kad jam darbas nesitrukdytų, pirmiausia turi patikrinti savo darbo įrankius, ar jie darbui tinka. Apdairus ūkininkas privalo turėti tam tikrą būtiniausių dalykų atsargą: grėblių, grebliadančių, grebliakočių, dalgių, dalgiakočių ir kit. Privalo apžiūrėti, ar stiprūs ratai, vežimai, ar nesuplyšę pakinktai. Prieš didžiąją darbymetę reikia taip pat apsirūpinti maistu: pvz. nuvažiuoti malūnan, kad darbo metu nereikėtų laiko gaišti. Reikia taip pat apžiūrėti kluonas—klojimas: aptvarkyti stogą, kad nebūtų skylių, užkamšioti ir užlipdyti pelių pragraužtas šalinėse skyles, prikloti šiaudų ar šakų, parvežti ir sukrauti javai negestų. Aptvarkyti ir nukraustyti kiemą (atšlaimą), kad parvažiavus su pilnu iš laukų vežimu, nereikėtų be reikalo dilti ir laiko gaišti.

Didžioji darbymetė pats sunkiausias ūkininkams laikas, todėl reikia patiems ūkininkams iš anksto jam pasirengti, kad lengviau būtų dirbti, ir darbas greičiau eitų.

Agr. M. K.

ŪKIŠKOS NAUJIENOS

LIETUVOS VALSTYBĖJE

Nusausinimo darbai

Žemės Tvarkymo Departamento paruoštas šių metų žemės nusausinimo planas jau vykdomas visu smarkumu. Melioracijos darbai yra atliekami žemės savininkų lėšomis ir vyriausybės skirtomis paskolomis bei pašalpomis. Vyriausybė melioracijos darbams šiemet paskyrė 2 milijonus litų. Iš šios sumos didesniems žemės nusausinimo projektams vykdyti tenka 1.500.000 litų, drenažo darbams—360.000 litų, valstybinei žemei sausinti — 110.000 litų ir tyrinėjimams bei kitiems smulkesniems darbams — 30.000 litų. Šiemet vykdomi didieji žemės nusausinimo darbai beveik visi yra pradėti vykdyti anksčiau. Jų daugelis šiemet bus galutinai baigti. Tačiau daug šiemet yra pradėta vykdyti ir visai naujų nusausinimo darbų. Be nusausinimų, vykdomų šiemet valstybės pašalpomis ir paskolomis, visame krašte yra varomi dar gausūs smulkesnieji melioracijos darbai, atliekami pačių ūkininkų lėšomis. Šiems darbams paskatinti, Žemės Ūkio Ministerija duoda nedideles pašalpas, kurios turi būti sunaudotos iškastų griovių šlaitų stiprinimui. Taip pat gana plačiai ūkininkai šiemet vykdo ir žemės drenavimo darbus.

Visiems nusausinimo darbams šiemet vadovauja 150 kultūrtechnikų ir dirba daugiau kaip 4 000 darbininkų. Kadangi pereiti metai buvo, palyginti, sausi, daugelis pelkių ir raistų pradžiūvo. Dėl to darbo sąlygos šiemet yra gana palankios. Kiek seniau pelkynų vandeningumas pareikalaudavo tam tikrų paruošiamųjų darbų ir nusausinimo projektų vykdymą apsunkindavo bei trukdydavo. Žemės nusausinimo darbus šiemet gali varyti žymiai smarkiau kaip kitais metais.

Iš viso šiemet tikimasi nusausinti apie 33.000 hektarų žemės. Vadinasi, nė kiek nemažiau kaip pereitais metais. Biržų apygardoje tvarkomas Agluonos upelis. Lėšų skirta 40.000 litų. Kauno apygardoje tiesinamas ir gilinamas Miklos upelis, be to, baigiami kasti keli smulkesni kanalai. Čia darbai taip pat kaštuos 40.00 litų. Kėdainių apygardoje tvarkomas Barupės upelis. Lėšų

skirta 50.000 litų. Panevėžio apygardoje tiesinami Alontės, Šojos, Obstainio, Istros upeliai ir Nevėžio aukštupys. Darbai kaštuos apie 470.000 litų. Raseinių apygardoje tvarkoma Šimšė, Luknė, Kražantė. Išlaidų numatoma apie 125.000 litų. Šiaulių apygardoje tiesinami bei gilinami Šušvės, Švietrės, Andruvės upeliai. Lėšų skirta 140.000 lt. Tauragės apygardoje tvarkomas Nemylos ir Žiuržmočio upelis. Darbai kaštuos apie 40.000 litų. Telšių apygardoje tvarkomi Marporai upelių, kuriems skirta 100.000 litų. Ukmergės apygardoje tiesinami Melkos ir Pusnės upeliai. Šiems darbams teks išleisti 30.000 litų.

Tiesiant, tvarkant, gilinant upelių vagas, tuo pačiu kartu būna nusausinama ir daugelis pelkynų. Dirbant nusausinimo darbus, šiuo metu yra vykdomi ir tyrinėjimai, kurie reikalingi naujiems melioracijos projektams paruošti. Yra stebima, kuriomis vietomis reikėtų kasti pagrindinius kanalus, kad galima būtų nusausinti kuo didesnius žemės plotus. Šiuo metu patys didžiausi tyrinėjimo darbai yra vykdomi Rietavo apylinkėse ir Malėtų ežerų rajone.

Užsienio prekyba

Centralinio Statistikos Biuro duomenimis, šiemet birželio mėnesį iš Lietuvos į užsienius įvairių prekių išvežta už 23.322.800 lt. ir įvežta už 20.271.600 lt. Šio mėnesio prekybos balanso aktyvas siekia per 3 mil. lt. Praėjusiais metais per tą patį mėnesį, išvežus įvairių prekių už 14.837.600 lt. ir įvežus už 18.378.000 lt., užsienio balanso pasyvas siekė net per 3,7 mil. lt. Lietuvos užsienio prekyba šiemet ne tik birželio mėnesį, bet ir visą pirmąjį pusmetį gerokai pasitaisė: iš praėjusiais metais buvusio pasyvo pasidarė aktyvas. Šiemet per pirmąjį pusmetį iš Lietuvos įvairių prekių išvežta už 116.100.600 lt. ir įvežta už 108.788.000 lt. Tuo būdu užsienio prekybos balanso aktyvas siekia per 7,3 mil. lt.

Maisto prekyba. Praėjusią savaitę (liepos 8—15 d.) Maistas iš ūkininkų supirko 8.969 kiaules, o užpraėjusią savaitę jų buvo supirkta 8,115. Taigi dabar supirkta 854 kiaulėms daugiau.

Praėjusią savaitę buvo išvežta į užsienius kiaulių: bekono 3.480 (281.048 kg), gyvų 2.080 (249.275 kg) ir skerstų 500 (29.347 kg). Iš viso išvežta 6.060 (450.670 kg) kiaulių. Gyvų raguočių išvežta 179 (87.583 kg). Be to, išvežta įvairių kitų mėsos gaminių: kiaulienos 3.651 kg, taukų 10.000 kg, kepenų 5.406 kg, kraujo 12.443 kg, žarnų 16.849 kg ir raguočių liežuvių 300 kg. Iš viso šių gaminių išvežta 57.146 kg. Iš viso praėjusią savaitę išvežta į užsienius 604.399 kg, o nuo metų pradžios ligi šio laiko — 20.105305 kg. Užpraėjusią savaitę buvo išvežta 535.566 kg. Praėjusiais metais liepos 8—15 d. laikotarpyje buvo išvežta 359.993 kg, o nuo metų pradžios ligi to laiko — 14.580.940 kg.

Taigi, kaip matome, praėjusios savaitės išvežimas už užpraėjusios savaitės išvežimą prašoka 68.833 kg ir praėjusių metų tos pačios savaitės išvežimą — 244.406 kg, o bendras šių metų išvežimas praėjusių metų išvežimą prašoka 5.524.365 kg.

Sviesto eksportas. Praėjusią savaitę (liepos 9—17 d.) Pienocentras išvežė į užsienius 610.537,2 kg sviesto. Nuo metų pradžios ligi šio laiko sviesto jau išvežta 6.778.730,1 kg, o praėjusiais metais — 6.125.679,9 kg. Taigi, kaip matyti, šių metų sviesto išvežimas 653.050,2 kg prašoka praėjusių metų to paties laiko sviesto išvežimą.

Pieno perdirbimo bendrovėms už išvežimui tinkamo aukščiausios rūšies sviesto kilogramą mokėta 3 lt.

Kiaušinių eksportas. Praėjusią savaitę (liepos 4 — 10 d.) Pienocentras išvežė į užsienius 1.328.760 kiaušinių. Praėjusiais metais per tą pačią savaitę buvo išvežta 1.285.200 kiaušinių. Taigi, kaip matome, šių metų kiaušinių išvežimas 43.560 prašoka praėjusių metų kiaušinių išvežimą.

Kooperatyvams už pristatytų pirmos rūšies kiaušinių kilogramą mokama po 1 lt. 39 ct. Kooperatyvai ūkininkams privalo mokėti po 1 lt. 20 ct. už kg.

MŪSŲ KRAŠTE IR KITUR

Kiek kur pagaminama sviesto?

Pagal Pasaulinį Žemės Ūkio Institutą Romoje, daugiausiai sviesto eksportuoja mažutė Danija. 1937 metais ji eksportavo 153.000 tonų sviesto (1936 m. eksportuota 146.000 tonų). Naujoji Zelandija 1937 m. eksportavo 151.000 tonų, o 1936 m. 142.000 tonų, Australija 1937 m. eksportavo 83.000 tonų, Niderlandai—54.000 tonų. Tas pat Institutas paskelbė, kas daugiausiai sviesto importuoja, įsiveža iš užsienio. Pasirodo, kad daugiausia sviesto importuoja Anglija. 1936 m. importavo 497.000 tonų, o 1937 m.—478.000 tonų. Anglijos sviesto importas sudaro net 5/6 viso pasaulio valstybių importo. Antroje vietoje randasi Vokietija, kuri 1936 m. importavo 75.000 tonų sviesto, o 1937 metais 87.000 tonų.

Cukrus iš medžio

Vokiečiams trūksta daug įvairiausių žemės ūkio gaminių. Dėl to jie įvairiais būdais stengiasi pasigaminti kai kurių gaminių iš menkesnės vertės produktų. Pavyzdžiui, negalėdami prisiauginti cukrinių runkelių tiek, kiek jiems reikia cukraus, o nenorėdami gabentis cukrinių runkelių ar nendrių iš užsienio, išgalvojo cukraus gaminimą iš medžio. Neseniai Regensburge atidaryta pirmasis cukraus fabrikas, kuris cukrų gamina iš medžio ir įvairių medžio atmatų. Cukrus gaminamas pagal prof. dr. Bergiuso metodą. Dirba jame 300 darbininkų ir per metus perdirbs į cukrų 300.000 kūbinių metrų medžio. Dabar vokiečiai neleidžia pūti jokiam medžio gabaliukui, bet juos renka ir siunčia į cukraus fabriką. Vokiečiai paskelbė 4 metų planą, pagal kurį pasiryžę per tą laiką savo krašte iš savo medžiagos prisigaminti visų gaminių, kiek tik jiems reikia.

Pašarų sūdymas

Druska lygiai žmonėms, lygiai gyvuliams yra būtinai reikalinga. Ji pagerina virškinimą, padidina apetitą ir seiles bei kitas naudingas sultis. Taip pat druska naudingai veikia neštumą, padidina gyvulio sveikatingumą, pieningumą ir net jo riebumą, nes druska padeda suvartoti ir suvirškinti daugiau pašaro.

Jeigu gyvuliai negautų druskos, jie sunkiai susirgtų.

Yra ištirta, kad vienos dienos duokleje kiekvienam 100-ui kg gyvo svorio pašare turi būti 10 gr druskos, o pieną gaminantiems gyvuliams reikalinga nuo 12 ligi 15 gr druskos per dieną kiekvienam 100-ui kg gyvo svorio.

Visuose pašaruose druskos daugiau ar mažiau yra, tačiau nevisada tiek daug, kiek jos gyvuliui reikia. Todėl naudinga prie pašaro duoklės atitinkamai druskos pridėti.

Tvartuose šeriamoms karvėms druskos duodama, primaišius ją prie žalių ir sausų pašarų, sėmenų išspaudų, miltų, sėlenų, šakniavaisių ir t. t. Ganyklose taip pat duodama druskos. Kai kurie užsienio ūkininkai net praktikuoja druskos barstymą į ganyklą, kurioje esti ganomi galvijai. Tokią ganyklą karvės geriau išėda.

Tiksliausias druskos teikimo būdas gyvuliams yra šėrimas sūdytu šienu ir apskritai sūdytu pašaru. Daugeliui mūsų ūkininkų šis būdas jau nėra svetimas. Vartojant šį būdą, pasiekiamas dvejopas tikslas: 1) gyvuliai kartu su pašaru gauna jiems reikalingą druską ir 2) kartu yra konservuojamas ir pagerinamas pašaras.

Pritraukdama drėgnumą ir pamažu tirpdama, druska sugeria šiek tiek drėgmės, todėl sūdytas pašaras esti truputį drėgnokas. Dėl to pašaras būna minkštesnis, lankstesnis, lapai, kurie yra maistingiausioji šieno dalis, neišdžiūsta ir nenubyra. Be to, toks pašaras negenda, nes yra geriau apsaugotas nuo dulkių ir pelėsių. Sūdytas šienas turi juosvai žalią spalvą ir yra maistingesnis, skanesnis, karvės jį noriau ėda.

Vienai tonai (1000 kg) šieno reikia 10 kg druskos, neatsižvelgiant į tai, ar šienas suvežtas sausas ar šlapias, geras ar truputį pagedęs. Reikėtų sūdyti ne tik sausą, bet ir silosuotą pašarą, šiaudus ir t. t.

Be to, druska galima apsaugoti neišdžiūvusį šieną nuo supuvimo, nes druska drėgną pašarą konservuoja, neleidžia jam pūti. Dėl to kai kuriais atvejais ūkininkai, užuot visai išdžio-

vę šieną jį tik truputį apdžiovina, o paskui veža į kluoną ir čia sūdo. Šitaip daro todėl, kad, džiovinant šieną, daug jo sunaikinama. Vartant, grėbiant, kraunant nulaužoma visos svarbiausios, maistingiausios šieno dalys. Tokiu būdu šienas nustoja apie 30% savo vertės. O jeigu jį dar sulyja, tai nustojama net 50% jo vertės.

Todėl patartina pašarą konservuoti valgomąja druska žemiau aprašomu būdu:

Nupiautas šienas, dobilai, seradėlė ir kt. paliekama netirštuose pradalgiuose ant žemės tol, kol žolė išdžiūsta iki 75%; tuomet kamienas dar yra lankstus ir lapeliai ruošiasi byrėti. Kadangi pašaras nevartomas, tai ta lapelių pusė, kuri yra prisilietusi prie žemės, palieka žymiai žalesnė. Bet į tai nereikia kreipti dėmesio.

Kai pašaras išdžiūsta iki 75%, jis kraunamas į vežimus ir vežamas į daržinę ar kitą vietą, kur paprastai jis laikomas ir paskleidžiamas 30 — 40 cm storio sluoksniu.

Šis šieno sluoksnis užbarstomas druska. Kiekvienam centneriui (100 kg) pašaro reikia mažiausiai 1 kg (1%) druskos; kartais beriama 2 kg (2%), o kai kada net iki 3 kg (3%).

Po to dedamas kitas pašaro sluoksnis; šis vėl sūdomas druska ir t.t.

Jei nupiautą pašara tuoj smarkiai sulyja, tai reikia palaukti, kol jis reikiamai pradžiūsta (iki 75%). Jei pašaras dar nėra sulytas, bet tikimasi neužilgo sulaukti lietaus, geriau jį suvežti prieš lietų pusiau išdžiūvusį (iki 50%) ir druskos kiekį kiekvienam centneriui padidinti iki 4 kg.

Aprašytas pašaro konservavimas vadinamas de Solages (skaityk: de Solaž) metodu, nes jis pirmas pradėjo platesniu mastu šios rūšies praktiškus tyrimus. Pasak de Solages, neapsimoka vežti namo nei visai išdžiūvusį šieną, nei per žalia, t. y. tokį, kurio svoris, vežant namo, būtų didesnis kaip 50% žalio šieno svorio. Perdaug žalią šieną vežti sunkiau, be to, sukonservavimui tuomet reiktų didesnio druskos kiekio, kas nepageidaujama, nes šienas, kuriame per daug druskos, gali pakenkti gyvuliams.

Jei pašaras suvežtas 75% sausumo ir yra sūdytas ligi 2% arba pusiau sausas (50% sausumo) ir sūdytas ligi 4%, tai jis tik truputį fermentuojasi, ir visa druska ištirpsta. Praslinkus vienai kitai dienai, pašaras pradeda kaisti. Juo jis žalesnis, didesnėn krūvon sukrautas, mažiau vėdinamas ir mažiau sūdytas, juo aukštesnė būna jo temperatūra. Dobilai daugiau kaista už kitus pašarus. Temperatūra gali pasiekti 40—45°C. Neužilgo temperatūra vėl nukrinta.

Pasitaiko, kad šieno dalis paplėksta. Tatai atsitinka tuomet, kuomet šienas suvežtas peržalias, arba nepakankamai ar nelygiai buvo užbarstyta druska arba pašaro sluoksniai buvo perstori ir druskos veikimas negalėjo paliesti viso šieno. Todėl dar neprityrusiems sūdyme ūkininkams pirmais metais patariama suvežti sausesnį pašarą ir druskos užbarstyti truputį daugiau.

Toks pašarų paruošimo būdas yra lengvas, greitas ir ekonomiškas. Sutaupoma nemažai laiko ir darbo jėgos, nes, suvežant 75% sausumo pašarą, jo netenka vartyti ir ilgai džiovinti. Šienapiūtės laikas tuomet žymiai sutrumpėja, ir daugiau laiko lieka kitiems darbams.

Prie normalių klimato sąlygų, pradžioje džiūvimas yra žymiai spartesnis, negu pabaigoje. Esant sausam ir šiltam orui, kartais per 24 val. pašaras tiek nustoja vandens, kad be baimės jį galima vežti namo. Tuo būdu pašaras greit suvežamas ir išvengiama lietaus pavojaus. Tai yra didelis laimėjimas, prisiminus, kad net visai menkas lietus, iškritęs ant baigiančio džiūti šieno, sumažina jo maistingumą 15—18%.

Šiuo būdu konservuojant pašarą, jo maistingumas yra žymiai didesnis, nes pašaras, kuris yra suvalytas 75% sausumo, turi visus lapus ir žiedelius, o visai išdžiovintas pašaras daug šitų maistingiausių dalių nustoja.

Mokslo tyrimų duomenys parodė, kad suvežtas 75% sausumo pašaras ir pasūdytas ligi 2%, turi beveik tą pačią maistingumo vertę, kaip ir žalias pašaras. O visai išdžiūvęs pašaras po keleto vartymų nustoja nuo 25% ligi 40% žalio pašaro maistingumo vertės.

Iš pasakyto galima padaryti išvadą, kad pašarų konservavimas su valgomąja druska vertas didesnio dėmesio, ypač tiems ūkininkams, kuriems tenka šieną džiovinti ant žemės. Pašarų sūdymui paprastai vartojama gyvulinė druska, kurios 50 kg. kaštuoja 2 auks. 54 skat. Ji yra žalios spalvos.

Po žiemkenčių mišiniai

Praėjusiame ir šiame „Ūkininko" numeryje rašoma apie pašarinius mišinius po varpinių augalų. Kituose kraštuose, ypač tuose, kur ruduo esti ilgesnis ir šiltesnis, o rugiapiūtė esti ankstyvesnė, po rugių, kviečių ir miežių į ražienas ūkininkai visuomet sėja pašarinius mišinius gyvuliams arba lubinus žaliajai trąšai arba pašarui. Ir šitie mišiniai visuomet gerai uždera. Tokiu būdu tame pačiame sklype per vieną vasarą gaunami dveji derliai. Tai yra labai gera priemonė prisigaminti pašaro ir įtręšti laukus. Mūsų krašte ūkininkai dar labai mažai kur po varpinių sėja pašarinius ir lubinus žaliajai trąšai. Nors mūsų krašte ruduo esti kiek trumpesnis, o rugiapiūtė vėlyvesnė, tačiau dažniausiai šie augalai ir mūsų krašte užauga. Todėl labai būtų naudinga ir mūsų ūkininkams šiuos augalus kuo plačiausiai auginti, juo labiau, kad mūsų ūkininkai dabar neprisigamina pakankamai pašaro ir blogai įtręšia laukus.

Šie augalai ir mūsų krašte neblogai užderės, jeigu jie tinkamai ir laiku bus pasėti. Čia suminėsime svarbiausias priemones, dėl kurių minėti mišiniai ir žalioji trąša neuždera.

Pirmiausia reikia nesuvėlinti sėjos. Sėti mišiniai po rugių ar kviečių ir ankstyvų miežių reikia kuo anksčiausiai. Sėjama tą pačią dieną, nupiovus tuos varpinius augalus. Vėliausiai reikia sėti antrą dieną, rugius, kviečius ar miežius nupiovus,

Kai tik šie javai nupiaunami, jie tuojau sustatomi į rikes. Rikės statomos vienoje eilėje. Tarp rikių laukas (ražienos) tą pačią dieną suariama ir tuojau pasėjama sėkla. Sėkla reikia jakėti ir volu privoluoti.

Be to, sėjant mišinius ar lubinus, reikia berti daug ir daigios sėklos. Vadinasi, reikia sėti tankiai. Lubino į 1 ha reikia sėti apie 250—300 kg, o vikų ar peliuškos į 1 ha reikia pasėti apie 250 kg. Labai svarbu, kad sėkla būtų daigi, gera, nesugadinta.

Trečia priežastis, dėl kurios po varpinių pasėti lubinai ar mišiniai blogai uždera, yra dirvos išalinamas. Jeigu dirva blogai įtręšta, tai retai sudygsta augalai ir po to jie auga labai silpnai. Juos tada užstelbia piktžolės. Dėl to prieš lubinų ar mišinių sėją naudinga dirva patręšti mineralinėmis trąšomis. Šiems augalams reikia duoti kalinių ir fosforinių trąšų. Sėjant lubina, naudinga duoti į 1 ha apie 100 kg 16 % supertomamilčių ir apie 500 kg kainito arba 250 kg 20 % kalio druskos. Sėjant vikus, peliuškas duodama apie 200—250 kg 16 % supertomamilčių arba 100—150 kg 30 % supertomamilčių ir aukščiau minėtą kiekį kainito arba kalio druskos.

Šios trąšos labai daug padeda ne tiktai šiems augalams, bet ir tiems, kurie bus auginami tame sklype pavasarį. Be trąšų ne tik kad gaunamas blogas šių augalų derlius, bet dar žemė gana smarkiai išalinama, todėl joje po šių augalų blogai dera pavasarį auginami augalai. Todėl trąšų nereikia gailėtis, nes jos duos daug naudos.

Jeigu ūkininkas prisilaikys aukščiau nurodytų patarimų, tai gali tikėtis, kad augalai po rugių, kviečių ir ankstyvų miežių iki vėlyvo rudens visai gerai suaugs ir duos nemažą derlių. Iš to turės daug naudos, nes prisigamins gero pašaro, įtręš dirvą ir ta dirva bus gerai įdirbta.

Todėl visi ūkininkai po ankstyvų varpinių javų privalo auginti aukščiau minėtus augalus. Kaip sudaryti tų augalų mišinius, rašėme praėjusiame „Ūkininko" numeryje (žiūr. „Augalai žaliam pašarui"), o taip gi rašome ir šiame numeryje (žiūr. „Žieminiai vikiai" ir „Lubinas į rugienas"). Šiuo metu būtinai reikia paruošti šių augalų sėklą. Kas jos neturi, reikėtų nusipirkti. Pinigų tam tikslui negalima gailėtis.

Kaip melžti neramias karves

Daug nemalonumų turi melžėjos, melždamos neramias karves. Įgudusios melžėjos, melždamos ramias karves, greitai pamelžia ir nejaučia jokio nuovargio. Bet kai karvė, melžiant, nestovi, spardosi, neatleidžia pieno, labai nuvargina melžėją, padaro nuostolių (palieja pieną), o kartais gali sužeisti ir pačią melžėją.

Dėl ko karvės esti neramios? Gali būti dvi priežastys. Pirmiausia pirmaveršėms (primdėlėms) karvėms neįprastas tešmens kutenimas yra priežastis jų spardymosi, neramaus stovėjimo.

Į pirmaveršių karvių melžimą reikia atkreipti labai daug dėmesio, nes tik geras, taisyklingas jų melžimas turi daug įtakos į jaunų karvių tešmens išsivystimą. Tik gerai ir taisyklingai melžiant pirmaverses karves galim, išauginti joms gerą tešmenį ir neįvaryti jokių blogų įpratimų, nuo kurių vėliau sunku atpratinti.

Dar neapsiveršiavusias karvytes reikia ruošti prie būsimo melžimo. Tada jos iš lėto pripranta prie melžimo, tešmens kutenimo ir apsiveršiavus įpratinta, melžiant, ramiai stovi. Tam tikslui 3 — 4 mėn. prieš apsiveršiavimą reikia pačiupinėti karvytėms tešmenį, patraukyti už spenelių. Bet tai daryti reikia labai atsargiai, kad jos neišsigąstų ir nepradėtų spardytis. Pradėjus telyčiai tvinkti, tešmens ir spenelių spaudyti negalima, nes nuo to gali prasidėti gamintis pienas ir tada dar neapsiveršiavusi gali priseiti melžti. Melžimas prieš apsiveršiavimą yra kenksmingas telyčiai, tešmeniui ir būsimam veršeliui.

Apsiveršiavusią karvytę reikia melžti ne mažiau kaip 4 kartus per dieną. Melžti reikia labai atsargiai ir tik gerai įgudusioms melžėjoms. Neįgudusioms melžėjoms, kurios dar tik mokosi melžti, jaunų karvių melžti negalima, nes nei melžėjos neišmoks melžti, nei karvės neįpratins ramiai stovėti.

Yra kaime labai gražus paprotys: jaunos ūkininkų dukrelės išsirenka gražesnes jaunas karvytes ir į jas „įsimyli", neša joms gardesnio pašaro, jas šukuoja ir t. t.... Tai labai gražus ir geras paprotys. Apsiveršiavus tokioms karvytėms, jaunos dukrelės nenori leisti jų kitiems melžti, o stengiasi melžti pačios. Nemokėdamos melžti, jaunom karvytėm įvaro blogų naravų. Taip daryti negalima. Kai jau senos, prityrusios melžėjos įpratins karvę ramiai stovėti melžimo metu, tada ir jos galės eiti mokytis melžti „savo" karvę.

Kartais ir seniai melžiamos karvės ima spardytis, neramiai stovėti. Tai jos daro dažniausiai ne iš naravo, bet dėl kitų priežasčių: žiauraus melžėjos elgesio su karve, skaudaus melžimo, tešmens susirgimo, dėl to, kad karpuoti ar sutrūkę (žaizduoti) speniai ir t. t.

Šiuo atveju melžėjos turi būti labai atidžios ir, pastebėjusios blogą karvės savijautą, ją švelniu elgesiu ir melžimu, kiek galint, nuraminti. Jei pastebėta tešmens susirgimų, juos išgydžius, karvė vėl bus rami ir melžiant nesispardys.

Karves atpratinti nuo spardymosi galima jas pančiojant. Jei karvė ima spirti tik atsitiktinai, dėl susirgimo ar panašiai, ją pančioti nepatartina, nes kol karvė pripranta supančiota stovėti, ji būna labai nerami. Čia geriausia karvės dėmesį nukreipti nuo melžimo, lengvai daužant jos ragus lazdele, uždengiant akis, uždengiant ant nugaros šlapią maišą ir panašiai. Jei karvė nuolat spardosi ir šitas būdas negelbsti — ją reikia pančioti. Pančiojimas atliekamas taip: pančiu supančiojamos paskutinės kojos ir dešinė paskutinė koja, kita virve neįtempus, pririšama prie pirmutinės kairės kojos. Taip supančiota karvė įspirti negali. Tada melžėja atsisėda, kiek galint, arčiau prie karvės, galvą atremia jai į šoną, milžtuvę laiko tarp kelių. Kad kartais karvė nepalietų viso pieno, geriausia, kiek pamelžus, pieną supilti į toliau pastatytą indą.

Kartais karvės neatleidžia pieno. Pieno neatleidžia dažniausiai tik atėmus veršelį, pasikeitus melžėjai ar šiaip dėl žiauresnio su karve elgimosi, nuo ko karvė susierzina. Karvės moka atskirti melžėjas. Tos, kurios visuomet su ja švelniai elgiasi, joms pieną greitai atleidžia. Jei, pasikeitus melžėjoms, karvė naujai melžėjai pieno neatleidžia, karvei nauja melžėja savo geru, švelniu elgesiu turi įrodyti, kad ji nėra blogesnė už buvusią melžėją. Mušimas karvės maža pagelbės, o tik karvę padarys baukščią. Karvei neatleidžiant pieno, galima paduoti skanaus pašaro. Ji užsimiršta ir lyg netyčia pieną atleidžia. Negalima kiekvieną kartą, melžiant, karvę pašerti, nes ji prie to įpranta ir vėliau nepašerta pieno neatleidžia.

Prie progos reikia suminėti ir apie veršelio atskyrimą nuo motinos (karvės), kuris dažnai esti priežastim, kad karvės neatleidžia pieno. Kai kas jau vos gimusį veršelį atima nuo karvės, užtveria ir jį girdo, visai neduodant karvės žįsti. Taip daryti patartina visiems. Veršelis tada nesumuša ir nepagadina karvės tešmens, neįvaro karvei naravo ir daug lengviau įpranta gerti iš indo duodamą pieną, negu savaitę ar ilgiau pažindžius.

Lubinai į rugienas

Lengvose, smiltinėse žemėse gauti bent kiek geresnį derlių be organinės trąšos yra neįmanoma. Svarbiausia organinė trąša yra gyvulių mėšlas ir iš dalies lubinas. Tačiau maža laikydami gyvulių, smiltynų ūkininkai mažai jo tepasigamina ir bemaž visą mėšlą suvartoja bulvių tręšimui. Rugių patręšimui paprastai sėjamas lubinas. Panašus smiltinių dirvų tręšimas organinėmis trąšomis yra nepakankamas. Tiksliau pasakius, liesioms smiltinėms dirvoms organinės trąšos niekuomet nebus perdaug. Taigi kas daryti, kad smiltines dirvas padaryti derlingesnes?

Norint smiltynų ūkį padaryti nešesnį, reiktų imtis šių priemonių: 1) visų pirma atitinkamai sutvarkyti sėjomainas, kad sėjamų augalų kaiteliojimas ir viso dirbamo lauko patręšimas organine trąša būtų tikslus; 2) kiek galima daugiau sėti pašarinių augalų, kad daugiau galima būtų išlaikyti gyvojo inventoriaus; 3) kiek galima daugiau vartoti organinės trąšos. Panašiai susitvarkius, būtų drąsiai galima pavartoti ir pirktines trąšas dirvų našumui pakelti be jokios rizikos, kad jos neapsimokės.

Turint tai galvoje, tikslu būtų daugiau vartoti žaliosios trąšos, ypač lubino. Dėl to lubinas reiktų sėti ne tik rugių patręšimui, bet taipogi kaip pasėlis į rugienas. Galimas dalykas, kad lubinas duos daug žaliosios masės ne kiekvienais metais, bet vis dėlto jo sėjimas į rugienas niekuomet nebus nuostolingas. Tai patvirtina mūsų krašte daryti mėginimai. Tačiau, kad lubinas rugienose gerai užderėtų, reikia prisilaikyti šių sąlygų: 1) kad jo sėjimas nebūtų suvėlintas ir 2) kad būtų pasėta daigi sėkla. Pirmiausia reikia nesuvėlinti sėjos. Sėti lubinus tuojau rugius nukirtus.

Nukirstus rugius sustato į rikes, kiek galima su didesniais tarprikiais, ir tarprikius tuojau išaria; po to arimą išakėja, pasėja lubiną, priakėja ir privoluoja sunkesniu volu. Kai suveža rugius, apsėja ir rikių vietas. Geros, t. y. daigios lubino sėklos į 1 ha išeina 300 kg. Jei lubino sėklos daigumas būtų silpnesnis, tuomet jos reikia imti atitinkamai daugiau. Čia yra labai svarbu, kad sudygęs lubinas nebūtų perretas. Taigi, sėklos taupymas šiuo atveju yra visiškai nenaudingas. Kad lubinas pasėlyje geriau užderėtų, naudinga jį patręšti tomamilčiais (apie 150 kg į 1 ha) ir kalio druska, išberiant į 1 ha bent 150 kg 40% kalio druskos.

Kadangi rugiapiūtė jau netoli, tai kaip tik laikas pasirūpinti lubino sėklos ir išmėginti jos daigumą. Jei dėl lietingo oro rūgiapiūtė šiemet būtų kiek vėlesnė, tai dėl to sielotis per daug netenka, nes tada dirva bus drėgnesnė ir dėl to lubino dygimo sąlygos bus palankesnės. Kartą jau sudygęs lubinas paskui greit auga, ypač jei jam bus dar duota kalio trąšos. Labai yra svarbu, kad lubino sėja nebūtų suvėlinta nė vieną dieną.

Mūsų smiltynams posėliui geriausiai tiks mėlynasis ir geltonas lubinas. Prieš žiemą lubiną galima aparti arba palikti neapartą ligi pavasario. Jei lubinas būtų apariamas pavasarį, tuomet būtų naudinga pataršyti bent nedaug tvarto mėšlo, kad būtų pagreitintas jo puvimas. Pageidautina, kad lubiną į ražienas sėtų visi ūkininkai, kurie turi lengvas, smėlines dirvas.

MOTERŲ DARBAI

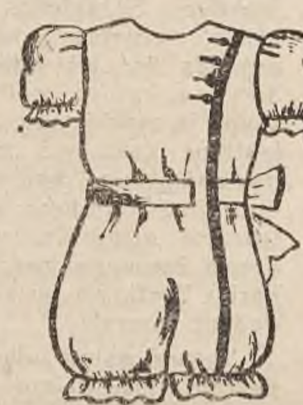
1.

2

3

4.

Vaikų drabužiai

Gražiai aprengti vaikai daro labai malonų įspūdį, nes gražiuose drabužėliuose ir jų veideliai gražiau atrodo. Vaikus papuošti yra daug lengviau, kaip suaugusius, nes jiems ir medžiagos mažiau reikia ir tuos drabužėlius pasiūti gali pati motina.

Siuvant vaikui drabužėlius, reikia nepamiršti, kad jie laisvai gulėtų ant vaiko kūnelio, neveržtų, nespaustų jo ir nebūtų aptempti.

Gražiai atrodo ir yra praktiški, tai baltos drobės vaikų drabužėliai. Brėžinėlyje 1 nr. parodyta, kaip pasiūti mergaitei lininė suknelė ir 2 nr. drobinės kelnytės berniukui.

Suknytė pasiūta su geskute, kuri pasiuvinėta. Siuvinėjamos siauresnės linijėlės pynute, o ritinėliai pripildomi, arba galima siuvinėti pilnai — pripildant linijėlių tarpus. Taip pat pripildomi ir ritinėliai. Kaip viršuje, taip ir apačioje suknutės siuvinėjamos vienodai. Siuvinėjama vienos spalvos siūlais „tvist".

Kelnytės, kurios pasiūtos taip pat iš drobės, krašteliai apsiuvami nešuntama spalvota medžiaga. Apsiuvinėjama rankovėlės, kakliukas ir priekio užsegimas. Apsiuvimo plotis neturi būti platesnis, kaip pusantro centimetro. Guzikėliai ir diržiukas tos pat apsiuvinėjimo spalvos. Kaip mergaitėms, taip ir berniukams nereikia siūti ilgų drabužėlių, nes, priešingai, vaikai atrodo apsiblausę, suvargę. Normalus ilgis, tai 6—8 cm nuo keliuko į viršų.

Trečiam brėžinėlyje parodyta, kaip pasiūti mergaitėms puošnias ir praktiškas žaidimo kelnytes. Kada karšta, šios kelnytės apvelkamos ant nuogo kūnelio. Kelnytės siuvamos iš gėlėto kartūno ar kurios kitos stiprios medžiagos. Priekio užsegimas ir guzikėliai apsiuvami vienoda, lygia medžiaga, viena iš esančių spalvų medžiagos rašte.

Ketvirtame brėžinėlyje parodyta siūlais apsiuvinėti marškinukai ir kelnytės iš vien, kurios taip pat siuvamos iš drobės, tik, žinoma, plonos ir minkštos. Toki marškinėliai—kelnytės uždedama gulinčiam 2 — 6 mėn. kūdikiui. Guzikėliais apačioje parodyta užsegimo vieta. Karštą dieną kūdikis gali gulėti vienuose tokiuose marškinėliuose.

Kaip pagerinti senų bulvių skonį

Vasarą bulvės pradeda dygti, ir skonis jų susigadina. Bulvės pasidaro tąslios, dažnai žalsvos, atsiranda sukietėjusių vietų ir pan. Šitoki apsireiškimai pasitaiko kasmet, nežiūrint, ar derlius buvo geras ar blogas. Yra patirta, kad šitų nemalonumų galima išvengti, prisilaikinant šių taisyklių: bulves reikia skusti vieną dieną prieš verdant ir jas, sudėjus švariame vandenyje, laikyti iki kitos dienos. Į vandenį, kuriame apmerkiama bulvės, reikia įpilti vyninio acto arba citrinos rūgšties, imant vienam litrui vandens vieną arbatinį šaukštelį jau ištirpintos rūgšties. Dedant druską, ją reikia į vandenį dėti prieš pat bulvių užvirimą. Bulves verdant, taip pat reikia į vandenį įdėti citrinos rūgšties. Bijoti, kad nuo pridėjimo citrinos rūgšties bulvės įgaus rūgštų skonį, nėra pagrindo. Neretai pasitaiko, kaip buvo sakyta, kad senos bulvės apsalsta. Tas atsitinka ne tik tais atvejais, kai bulvės peršąla, bet kartais ir prie 5 laipsn. šilimos. Prie žemos temperatūros bulvių krakmolas virsta cukrumi ir todėl pasidaro saldžios. Norint pataisyti tokių bulvių skonį, reikia jas prieš vartojimą palaikyti šiltoje vietoje, sakysim, kad ir virtuvėje. Po to jų skonis pasitaiso.

Braškių gira

Užvirinti 10 ltr. vandens. Paimti iš to vandens 3 ltr., įdėti $^1/_2$ kg cukraus, truputį vėl pavirinti. Paskui įdėti 3 ltr. gerai išsirpusių švarių uogų, pavirinti $^1/_2$ val. Kai atvės, uogienę nusunkti. Gautą nusunktą vandenį supilti į likusį vandenį, kuriame prieš tai reikia ištirpinti $^1/_2$ kg cukraus arba daugiau (cukraus dedama pagal skonį). Paskiau sudėti išleistas mieles ir pastatyti šilčiau. Po 6 val. supilti į butelius ir padėti šaltoje vietoje. Tai nepamainomas gėrimas karščių metu.

Rūgštynės su riebalais

Nuvalius, rūgštynių lapus supiaustyti, truputį pasūdyti ir, sudėjus į katiliuką, virinti ant mažos ugnies. Reikia kartais pamaišyti medine lazdele ar šaukštu, kad nesviltų. Kai rūgštynės sutirštėja, skystimas yra nugaravęs, reikia sudėti į mažus stiklinius ar molinius puodukus ir duoti atausti. Kitą dieną užpilti ištirpintu avių lajumi. Kai lajus ataušta, indą aprišti pergamento popieriumi. Konservuotas rūgštynes laikyti šaltoje vietoje. Nepradarytuose induose rūgštynės gerai laikosi per apskritus metus. Indą pradarius, juose esamas rūgštynes reikia suvartoti per 1,5 — 2 savaites, nes ilgiau stovėdamos pradarytos, gali pradėti pelėti. Todėl ir patartina rūgštynes dėti į nedidelius stiklainius, kad juos pradarius rūgštines galima būtų greit suvartoti.

Kaip išvalyti riebaluotus indus

Šeimininkei dažnai tenka plauti indus. Bet kartais būna sunku jai išplauti riebaluotus puodus bei kitus indus.

Tuo tikslu norimas išvalyti indas pirmiausia perskalaujamas verdančiu ar bent karštu vandeniu (galima net rankų į indą neįkišus). Paskui imama sauja ruginių stambių miltų ir, vandenį visai išpylus, šveičiama, tarytum su smėliu. Riebalai į miltus greit susivelia, indas lieka švarus. Šveičiant reikia miltus stiprokai spausti prie šveičiamos vietos. Jei miltai visai apsivelia riebalais (pasidaro lyg kunkulėliai), tai reikia miltų paimti daugiau. Miltais iššveitus belieka atidžiau perplauti drungnu vandeniu. Darbas greitas ir patogus, o apsivėlusius riebalais miltus gyvuliai noriai ėda.

SVEIKATA UŽ AUKSĄ BRANGESNĖ

Šalintini papročiai

Nors mūsų gyvenimas nuolat tobulėja ir daro pažangą, tačiau kai kuriose srityse matomas didelis atsilikimas. Vienas nuo seniau užsilikusių mūsų kaime blogų papročių—valgymas iš vieno indo. Iš vieno indo valgoma ne tik su savo šeimos nariais, bet ir su visai svetimais, atsitinkamai pasitaikiusiais asmenimis. Ir ne tik yra valgoma,—iš vieno indo prausiamasi ir vienu rankšluosčiu šluostomasi. Higienos atžvilgiu tai yra ne leistina.

Valgyti iš vieno indo su nežinomos sveikatos asmeniu yra labai didelė rizika. Vienas nesveikas, užkrečiama liga sergąs asmuo gali užkrėsti kelis, tie vėl kitus ir t. t. Tokiu būdu labai lengvai galima užsikrėsti net biauriausiomis ligomis, pav., sifiliu, džiova.

Mūsų kaime prausiamasi viename inde ir šluostomasi vienu rankšluosčiu. Tai yra svarbiausia priežastis, kad kaimuose kartais ištisos šeimos suserga sunkiai pagydoma ir į apakimą vedančia trachomos liga. O juk tokis įprotis savo pasėkomis paliečia ne tik atskirą gyventoją, bet visą kraštą, nes tokiu būdu gaminami ligonys ir elgetos. Ligonys ir elgetos — viso krašto nelaimė. Todėl visiems reikia rūpintis, kad tokių nelaimių kuo mažiausia įvyktų.

Kaime į užkrečiamas ligas dar tebežiūrima, kaip į neišvengiamą dalyką, nuo kurio nepabėgsi. O tvarkingas valgymas prie švariai padengto stalo laikomas poniškumu.

Tačiau tai ne „poniškumas", bet sveikatingumo reikalas, o sveikata juk ir už auksą brangesnė.

Šalintinas paprotys ir bučiavimasis su svetimais žmonėmis. Daug kur kaime tenka matyti tokių vaizdelių. Ateina pas ūkininką tolimesnė kaimynė ar senai matyta pažįstama ir besisveikindama pasibučiuoja su moterimis ir vaikais. Vyrų tarpe šis paprotys seniai išnykęs. Moterėlės bučinį praktikuoja savo jausmams išreikšti. Kadangi bučinys su svetimais žmonėmis yra gana pavojingas sveikatingumo atveju, jį reikia be atodairos šalinti. Jausmams ir pagarbai pareikšti, manau, užtenka nuoširdaus rankos paspaudimo, pasisveikinimo.

Dar tenka susidurti su viena neigiamybe — tai svečių guldymas drauge su šeimos nariais. Nekalbant apie didelį pavojų apsikrėsti ligomis, kartais ir parazitais, miegojimas su nepažįstamu žmogumi yra labai nemalonus. Šeimininkės, kurių pareiga saugoti šeimos narių sveikatingumą, pirmoje eilėje privalo pašalinti šiuos neigiamus papročius.

Akių higiena

Kiekvienas amatas ir užsiėmimas veikia mūsų kūną ir jo dalis įvariai. Vienur tas veikimas pasireiškia naudingai, kitur išeina į nenaudą. Labai svarbus dalykas yra žinoti, kaip ir kur tas veikimas pasireiškia. Žinodami tai, galėsime išvengti to žalingumo ir ilgiau būti sveiki. Paskutiniu laiku išsivystė higienos viena šaka-amatų ir profesijos profilaktika. Ši higienos šaka tiria, kaip veikia amatas į kai kuriuos mūsų organus ir, jei veikia žalingai, kas darytina, kad to galima būtų išvengti. Viena iš svarbiausių tos amatų profilaktikos šakų yra akių higiena. Mat, pastebėta buvo, kad dažniausiai nukenčia mūsų regėjimo organas-akys. Čia trumpai susipažinsime, kokis pavojus gresia žmonių akims, užsiimančių žemės darbu. Ypatingai tai svarbu žinoti prasidedant vasarai.

Vasarą akims daugiausia pasitaiko pavojų. Mūsų kaimo žmonės bemaž visi serga koniunktivitu — jungiamosios plėvės uždegimu. Pašaliniai kūnai (dulkės, suodžiai, smulkūs vabzdžiai, druožlės, šiaudų, šieno nuotrupos) veikia jungiamąją plėvę, erzina ją, iššaukia smarkų ašarų tekėjimą ir šviesos bijojimą. Pasižiūrėję į tokią akį pamatysime, kad jos jungiamoji plėvė yra visa paraudonavusi. Tai pareina nuo to, kad kraujo indai išsiplečia ir daugiau sutalpina kraujo. Pats koniunktivitas nėra labai pavojinga liga. Ji gydoma įlašinant į akį cinko lašų ar koliargolio. Paprastai tie lašai vartojami yra du kartus per dieną: ryte ir vakare. Norėdami išvengti jungiamosios plėvės uždegimo, turime saugotis visa to, kas ją erzina. Kiekvieną svetimą kūną, patekusį į akį, turime stengtis kuo greičiausiai pašalinti. Tai daroma tokiu būdu: švariais rankos pirštais paimama viršutinio voko blakstienos; pats vokas reikia patraukti žemyn ir į priešakį nuo akies obuolio. Jei voką taip palaikysime kelias sekundes, tai dažnai pašalinis kūnas pats su ašaromis iš akies išeina. Jei tokiu būdu pašalinio kūno nepasiseka pašalinti, tai apžiūrima apatinio ir viršutinio voko jungiamoji plėvelė. Be to, liepiama ligoniui žiūrėti į viršų. Tuo laiku reikia patraukti apatinį voką žemyn ir apžiūrėti apatinė jungiamoji plėvė. Norėdami apžiūrėti viršutinio voko jungiamąją plėvę, liepiame ligoniui žiūrėti į į kojas. Pastebėję pašalinį kūną, nuimame jį švariu į boro tirpinį suvilgytu vatos ar audeklo gabalėliu. Jei pašalinis kūnas patenka ant ragienos arba net į akies sienelę, turime kreiptis kuo greičiausiai pas gydytoją. Kitu atveju gresia pavojus apakti. Pats jungiamosios plėvės uždegimas yra tuo pavojingas, kad dažnai liga pereina į raginę. Raginės plėvės uždegimas yra labai pavojingas ir dažnai baigiasi ne tik apakimu, bet ir mirtimi.

Pavojingos akims yra ir dirbtinės trąšos. Mat, jų sąstatan įeina tam tikri junginiai, kurie veikia kenksmingai akis. Vartojant dirbtines trąšas, reikia prisilaikyti atsargumo dėsnių: sėti trąšas ne prieš vėją, bet pavėjui ir rankomis netrinti akių. Patartina yra vartoti spalvoti akiniai, kurie apsaugo akis ne tik nuo dirbtinų trąšų, bet ir podraug nuo kenksmingo saulėtos dienos šviesos veikimo. Dažnai pasitaiko, kad, grebiant šieną, piaunant javus ar vežant juos į klojimus, sužalojama akys žole ar šiaudu. Reikia kreiptis kuogreičiausiai pas gydytoją. Mat, dažnai toks akies sužalojimas būna pūliuotojo raginės plėvės uždegimo priežastimi. O toji liga, laiku negydyta, visad veda prie apakimo.

Bendrai, akių higiena reikalauja: kad kiekvienas šeimos narys turėtų atskirą rankšluostį ir muilą, kad dubuo, iš kurio veidą plauname, po kiekvieno vartojimo būtų stropiai išplautas, rankas turėti visad švarias, esant nešvarioms, netrinti akių. Reikia vengti šluostyti akis drabužių rankovėmis ir nešvariomis nosinaitėmis. *Medicus.*

Ar ve'ta kentėti dėl mažų arba aukštomis kulnimis batų?

Dauguma kaimo moterų, merginų, norėdamos pasivyti miesto madas, perka batus aukštomis kulnimis ir žiūri, kad tik jie mažesni būtų, kad tik koja gražiai atrodytų. Miesto moteris nėra reikalo sekti. Jos vaikščioja netoli, lengviau gyvena, todėl aukštom kulnim batai mažiau kenkia. Kaimo moteris ištisas dienas dirba, pluša. Apsiavusios tokius batus, labiau privargsta negu dirbdamos sunkų darbą. Ir kas svarbiausia, toki batai neatsiekia savo tikslo. Juk visas žmogaus kūnas atsiremia ant kulnų, pėdai lieka atlaikyti maža kūno svorio dalis. Kada kulnys aukštos, siauros, tai žmogaus svoris, vidutiniai imant, 50—70 kg atsiremia ant 2 kvadr. cm. Nuo to žmogus greit privargsta. O pavargęs žmogus neįstengia išsilaikyti ant tokio mažo atspirties taško, ir kūnas kraiposi į šonus, tuo pačiu iškreipia kulnis, o vėliau ir pačius batus. Iškrypusios kulnys ne tik kad nepriduoda kojai grožio, bet daro visą žmogų netikusį, suglebusį. Taip pat toki aukštomis kulnimis batai neigiamai veikia širdį ir inkstus. Jei dar tokie batai būna maži, jei stipriai spaudžia koją, užspaudžia kraujo latakus, einančius į pėdą, kas iššaukia dažnesnį širdies plakimą, ją išplečia — širdis genda, žmogaus sveikata įra. Be to, kiekvieni maži batai pritrina ant kojų pūsles, išaugina nuospaudas. Vasarą reiktų vengti dar ir lako batų, nes lakas nepraleidžia oro, koja šunta, kas taip pat greit žmogų privargina.

Norint, kad koja gražiai atrodytų, reikia prisilaikyti šių taisyklių; visų pirma nereikia pirkti mažų batų, nes šie greit pameta savo formą. Jei koja plati, reikia vengti batų su plačiais ir daugeliu diržų. Jei koja per riešą stora, aukšta, tuomet reikia nešioti paprastus batus be jokio dirželio—laivutes. Jeigu riešas ilgas, gražiai atrodo batai aukštais auliukais, kurie nešiojami tiktai žiemą.

Ražienų skutimas

Beveik kasmet, rašydami apie rugiapiūtę, primename ūkininkams, kad žiemkenčius nupiovus tuojau reikia negiliai suarti (nuskusti) ražienos. Nors tą patarimą skaito šimtai ūkininkų, bet juo pasinaudoja tik keletas. Mūsų ūkininkai nelabai noriai naudojasi visokiais naudingais patarimais, nenorėdami keisti jau nuo senų laikų įprastų ūkininkavimo būdų. Todėl ir šis patarimas sunku ūkininkams įkalti į galvą ir įprašyti, kad juo pasinaudotų. Tie, kurie bent kartą ir tinkamai juo pasinaudoja, įsitikina, kad jis labai naudingas. Ražienų skutimas yra labai svarbus, ūkininkams naudingas, nes žymiai pataiso, pagerina ir išvalo žemę.

Ražienų skutimas yra naudingas dėl kelių priežasčių. Pirmiausia skutimu galima išvalyti lauką nuo piktžolių. Kada javai piaunami, tai visos javuose esamos piktžolės esti jau prinokusios ir savo grūdus išbėrusios ant žemės. Jeigu ražienos ariamos vėlai rudenį, tai piktžolių sėklos guli iki to laiko ant žemės nesudygusios, o apartos irgi nesudygsta, nes jau esti vėlu: ruduo, šalta ir, be to, esti pergiliai apartos. Jos sudygsta tik pavasarį, kai pasėjami ar pasodinami augalai. Tada jos kartu auga su ūkininko augalais ir šiuos gerokai nusilpnina arba ir visai sunaikina. Todėl norint, kad visos piktžolės, kurios dabar esti laukuose, šiemet iš lauko pranyktų, reikia, javus nupiovus, ražieną tuojau negiliai suarti, nuskusti. Tada visos piktžolių sėklos tuojau sudigs. O kai sudygs, tai laukas sudrapokuoti, suakėti ar suarti, kad tos piktžolės išsirautų, žemėms apsiverstų ir susinaikintų. Tokiu būdu kasmet skutant ra žienas ir sėjant švarią sėklą, galima visai apsisaugoti nuo piktžolių ir tokiu būdu susilaukti visai švarių augalų. Tai jau būtų didelis laimėjimas, nes piktžolės kasmet sunaikina labai daug ūkininkų turto. Ir todėl vien tik dėl to labai apsimoka ir reikalinga ražienas skusti, kai tik javai nupiaunami.

Antra svarbi priežastis dėl kurios ražienos skutamos, tai yra žemės sudėties pagerinimas. Dabar visi ūkininkų laukai pasižymi tuo, kad jie yra labai mažai purūs. Kada gi dirvoje stoka puringumo, tai ta dirva esti neatspari nei ilgoms kaitroms nei ilgiems lietums: laike ilgesnių sausrų greit išdžiūsta ir sugula, o esant ilgesnioms liūtims greit pramirksta ir pasidaro nepakenčiama jokiems augalams. Purus laukas nebijo sausrų ir liūčių, nes sausros metu neišdžiusta, o per liūtis gali sugerti daug drėgmės ir nepramirkti. Be to, puriame lauke visuomet gerai keičiasi oras, o kartu ir šiluma. Tokiame lauke labai įsigali, prisidaugina daugybė naudingųjų bakterijų, kurios žemėje dirba labai svarbų ir ūkininkui naudingą darbą: priruošia augalams maisto. Nepurus laukas tų visų savybių neturi ir todėl jis esti mažiau tinkamas visiems augalams, blogiau jame dera visi augalai net ir gerai jį patręšus. Ražienas skutant, galima lauką padaryti puringą, minkštą.

Iš to matome, kad ražienų skutimas labai svarbus ir ūkininkui naudingas. Tik reikia ražienas skusti tuojau, kaip tik javai nupiaunami ir skusti negiliai, kuo negiliausiai.

Eidami ražienų skusti turime žinoti, ar yra dirvoje varpučio, ar ne, nes nuo to priklauso pats skutimo būdas ir tolimesni darbai.

Kai varpučio dirvoje nėra, skutama plačiomis vagomis ir stengiamasi kuo geriausiai apversti velėną. Paskui plūgą tuojau eina akėčios. Nuskustą ražieną laikyti nenuakėtą nėra prasmės, nes tuo būdu mažinama skutimo reikšmė. Šiuo atveju norima skutimu sudaiginti piktžoles ir sudaryti bakterijų darbui tinkamas sąlygas. To atsiekiama tik tuojau arimą nuakėjus. Bendrai naujausias žemės dirbimo būdas skiriasi nuo seno-viško dirbimo tuo, kad tuojau po plūgo eina akėčios, ypatingai pavasarį ir vasarą. Piktžolėms pradėjus augti, kelis kartus reikia išdrapokuoti.

Jeigu dirvoje yra varpučio, rugienos skutimas atliekamas kiek kitaip. Ariama siauromis vagomis, o velėna kiek galima geriau sustatoma. Tokio arimo tuojau neakėjama, bet paliekama, kad išdžiūtų varputis. Po to akėjama ir drapokuojama. Drapokavimą tenka kelis kartus pakartoti, o prieš žiemą giliai suarti. Tuo būdu naikinamas varputis greitai išnyksta.

Darbai sode

Šiuo metu sode vaisiai smarkiai auga, didėja. Dėl to ir šako, ant kurių auga vaisiai, linksta. Jeigu vaisių yra daug, tai šako galis nulūžti, ypač esant didesniam vėjui. Todėl vaismedžių šakos reikia paremti. Šakos paremiamos įvairiais būdais. Aukščau dedame brėžinėlį, kuriame parodyta, kaip paremiamos šakos. Pirmas parėmimo būdas, tai ilga kartis, truputį ilgesnė už vaismedį, prie kurios pririšamos šakos. Antras būdas, tai dvi kartys įbiedžiamos į žemę, o trečia uždedama ant jų, kuri paremia šaką.

Be šių darbų šiuo metu kiekvieno vaismedžio liemuo reikia aprišti šiaudais, popieriu ar senu maišu. Tai bus gaudymo žiedai. Šiuo metu vaizmedžių liemenimis lipa nuo žemės į šakas visoki kenkėjai dėti savo kiaušinėlių. Pavasarį iš tų kiaušinėlių išsiris kirmėlės, kurios naikins lapus, žiedus, vaisius. Kai uždedami tie žiedai, tai kenkėjai juose pasislepia ir, negalėdami pasiekti šakų, deda kiaušinėlius žieduose. Po kelių savaičių žiedai nuimami ir sudeginami. Kartu sudega ir kiaušinėliai tokiu būdu medyje kenkėjų nebūna. Be šių darbų sode reikia rinkti nukritusius vaisius, nes juose veisiasi kenkėjai. Dar ir dabar galima retinti vaisius: mažus, negražius nuskinti. Tada likusieji suaugs dideli ir gražūs.

Klausimai ir atsakymai

Kl. 1) Kuomet ir kokiu būdu geriausiai persodinti vaismedis, kuris jau veda vaisius?

2) Ar galima persodinti ir kaip 1937 m. skiepyti medeliai?

J. Viškelis.

Ats. 1) Vaismedis, kuris jau veda vaisius, persodinti galima. Jeigu vaismedis jau senas, tai nepatartina persodinti, nes sunkiai prigyja ir esti daug vargo su jo persodinimu. Tačiau jeigu vaismedis dar nesenas ir geros atmainos, be to, derlingas, tai persodinti apsimoka. Persodinama šitaip. Pavasarį (šiuo metu jau pervėlu) aplink medį iškasamas 40 cm platumo griovelis. Kasamas jis apie 50—70 iki 80 cm atstume nuo kamieno. Juo medis turi platesnias šakas, juo senesnis, juo griovelis kasamas toliau nuo kamieno. Griovelio gilumas gali būti įvairus: juo šaknys gilesnės, juo ir griovelis daromas gilesnis. Svarbu, kad kasant nusikirstų visos vaismedžio šaknys, kurios tik griovelyje sutinkamos. Šaknys nukertamos ar dar geriau nupiaunamos

(*Pabaigą žiūr. 88 pusl.*).

aštriu peiliu. Juo šaknų žaizdos lygesnės, juo geriau ir greičiau jos užgyja. Po to į griovelį pripilama derlingos (geriausia kompostinės) žemės. Tada vaismedis užgydo žaizdas ir išleidžia daug smulkių šaknelių, kas labai naudinga. Tuo pačiu metu sutrumpinamas vienu trečdaliu visos vaismedžio šakos. Nereikalingos šakos visai pašalinamos. Rudenį, kai jau nuo medžių krinta lapai, griovelis vėl atkasamas, pasikasama po vaismedžiu ir jis iškeliamas su visu žemės kamuoliu iš duobės. Žemė aprišama maišais, kad nuo šaknų nenubyrėtų, paskui medis (šaknys su žemėmis) įverčiama į roges ir arkliu pervežama naujon vieton. Vežant vainikas prilaikomas, kad šakos nenulūžtų. Naujoje vietoje iškasama tokio didumo ir gilumo duobė, kad iš jos šonų ir truputį dugne tilptų derlingos (geriausia kompostinės) žemės. Medis į duobę įstatomas, užkasamas ir kartimis paspiriamas, kad vėjas neišverstų. Apie suaugusių vaismedžių persodinimą rašoma 1938 m. „Ūkininkų Kalendoriaus 255 puslapyje.

2) Akute skiepyti vaismedžiai nuolatinėn vieton persodinami dažniausiai trečiųjų metų (po skiepinimo) rudenį. Bet galima persodinti ir antraisiais metais. Šiaurinės Amerikos sodininkai (jie skaitomi praktiškiausiais sodininkais) sodina nesenesnius kaip dviejų metų skiepelius. Kai kurie pataria sodinti net vienerių metų skiepelius, bet tik tuo atveju, kai labai gerai išauginti, ypač kai gerai išvystytos šaknys. O šaknys gerai išsivysto tada, kai laukinukai gerai ir kelius kartus buvo persodinami. Mūsų augintojai, ypač nejgudę specialistai, gerų skiepų negali išauginti. Todėl patariama sodinti neankščiau kaip dviejų metų skiepelius. Jeigu sodinama į derlingą daržo žemę, tai duobė kasama tik truputį didesnė, negu šaknys užima. Į duobę nededama. Šaknys pridengiamos ta pačia daržo žeme. Jeigu žemė nederlinga, tada duobė kasama kuo plačiausia, bet negilesnė kaip 40—45 cm. Jeigu podirvyje nėra molio, tai galima jo įdėti, nors jis nelabai reikalingas. Šaknys pridengiamos kuo derlingiausia žeme, o geriausia kompostine, sumaišius ją su daržo žemė. Sodinant smėliuotoje dirvoje, galima į tą derlingą žemę įmaišyti ir molio, bet žisai nedaug.

J. J.

Apie vekselius, mokamus aukso zlotais

Skolintojui ir skolininkui naudinga yra žinoti apie vekselį, mokamą vadinamais aukso zlotais. Kalbant apie tokį vekselį, visų pirma kyla klausimas, ar iš viso galima išstatyti vekselį aukso zlotais? Respublikos Prezidento parėdyme apie piniginės sistemos pakeitimą (Dz. U. R. P., poz. 855, 5.X. 1927), aiškiai nusakoma, kad vekseliai, lygiai kaip ir kiti vertingi popierai, gali būti išstatyti ne tik paprastais apyvartos pinigais, pvz., popieriniais, sidabriniais, bet ir aukso zlotais. Juo labiau galima taip elgtis, kad pagal įstatymus vekselis gali būti išstatytas net ir svetimos valstybės pinigais (valiuta).

Nors tas parėdymas ir leidžia pasirašyti vekselį aukso zlotais, tačiau dar nereiškia, kad tuo pačiu galima jau reikalauti iš skolininko mokėti vekselį aukso zlotais, o ne kokiais nors kitais pinigais. Tai priklauso nuo to, ar yra apyvartoje aukso pinigų (monetų). Dabar beveik visos valstybės aukso monetų apyvarton neleidžia, pavaduodamos jas sidabriniais, popieriniais ir panašiais piniginiais ženklais. Neturi aukso monetų apyvartoje taip pat ir Lenkijos valstybė. Todėl vekselis, nors jis būtų išstatytas ir aukso zlotais, gali būti sumokėtas apyvartos pinigais.

Ryšium su pasakytu galima būtų manyti, jog apskritai nėra jokios prasmės vartoti vekselių aukso zlotais. Anaiptol. Įrašymas vekselyje aukso zlotų visuomet skolintojui apsimoka, nes skolininkas, išpirkdamas tokį vekselį, privalo už kiekvieną aukso zlotą sumokėti tiek, kiek kaštuoja aukso kiekis, telpąs viename aukso zlote vekselio pasirašymo metu. Bet, kaip žinome, nuo vekselio pasirašymo iki jo išpirkimo praeina tam tikras laiko tarpas, per kurį neauksinio pinigo vertė, nors ir nežymiai, bet nuolat keičiasi, kai tuo tarpu aukso vertė maždaug visada lieka pastovi. Kadangi apie paskolos vertingumą, kaip matosi iš pasakyto, lemia ne kas kitas, o tik auksas bei jo kursas, tai paprasto pinigo vertės kritimas jokiu būdu negali sumažinti paskolos vertės ir todėl, nors vekselis mokamas ir mažesnės vertės pinigais, bet už tai skolintojas gaus jų atitinkamai daugiau, pvz. už 100 aukso zl. 150 zl. Be minėto paprasto pinigo vertei kristi palankumo, tos vertės kritimą pagreitina dažnai tokie gyvenimo veikimai, kaip ūkiški ir politiški valstybės sukritimai, infliacija, t. y. staigus pinigo vertės kritimas, kylant įvairių dalykų kainoms ir pan.

Iš pasakyto matosi, kad skolintojas, imdamas vekselį, mokamą aukso zlotais, gali tik laimėti, o nepralaimėti, gi ypač tuomet, kai vekseliu duodama paskola yra ilgalaikė. Visai kitaip yra su skolininkais, kurie išstatė vekselį aukso zlotais, pinigo vertei kritus, paprastai neturi sau jokios naudos, kurią iš tikrųjų galėtų turėti.

Šia proga pažymiu, jog dabar viename zlote telpa 900/5332 gramo gryno aukso, kurio vertė ir sudaro pilną aukso zloto vertę.

Juozva.

Žieminiai vikai

Žieminiai vikai sėjami rudenį su rugiais ar kviečiais. Tai yra labai geras pašaras melžiamoms karvėms ir kitiems raguočiams. Pasėti rudenį su rugiais, jie galima pradėti šienauti jau pirmoje gegužės mėn. pusėje ir duoda daug ir labai gero pašaro. Mišinys su kviečiais tinka vėlesniam piovimui. Žieminiai vikiai auga visur, kur auga rugiai. Daug maisto medžiagų dirvoje nereikalauja. Maisto kiekis, kurs reikalingas vidutiniam rugių derliui, yra ir vikams pakankamas.

Žieminiai vikiai sėjami rugpiūčio mėn. pirmoje pusėje, o po 5 savaičių įsėjama į juos rugiai ar kviečiai. Pasėjus rugius ar kviečius, naudinga lengva akėčia priakėti. Į hektarą reikia: 150 kg vikių ir 100 kg rugių ar kviečių. Šie vikiai labai dėkingi už dirvos patręšimą mėšlu, o jeigu jo nėra, tai mineralinėmis trąšomis. Liesesnėse dirvose duodama iki 200 kg azotniakuotų supertomamilčių, o derlingesnėse — supertomamilčių arba superio. Smėliuose reikia duoti 300 kg kainito.

Yra dar taip vadinamas Poznanės mišinys. Jis susideda iš 50 kg žieminių vikių, 20 kg vasarinių dobilų (inkarnatkos) ir 10 kg anglų raigraso 1 ha. Šis mišinys yra vėliau piaunamas už žieminius vikius, bet yra labai maistingas. Tik jeigu pasitaikytų šalta ir be sniego žiema, tai vasariniai dobilai iššaltų ir jau jo vertė sumažėtų. Šis mišinys sėjamas antroje rugpiūčio pusėje.

Mišiniams sėklų turėtų parūpinti kooperatyvai, išrašydami jų iš gerų sandėlių ar augintojų.

Bet šiuo atveju reikėtų, kad ūkininkai iš kalno kooperatyve užsisakytų, kad kooperatyvai žinotų, kiek tų sėklų reikia nupirkti. Tų sėklų, kurių ūkininkai dar nepripratę sėti, reikia užsakyti nedaug, kad galėtų išbandyti savo žemėse ir įsitikintų jų naudingumu.

Agr. J. P.

Žemės ūkio gaminių kainos

Šių metų liepos 16 d., Vilniaus Javų - Prekių Biržos pranešimu, buvo mokama už 100 kg auks.

Rugiai	19.00—17.50
Kviečiai	24.00—26.00
Miežiai	16.75—15.75
Avižos	16.25—18.00
Grikiai	15.25—16.25
Vikiai	
Lubinas (mėlynas)	13.25—13.75
Kvietinės sėlenos	11.00—11.50
Ruginės sėlenos	11.50—11.25
Sviestas 1 kg I rūšies urme	2.50
„ „ „ detal.	2.80
„ „ II rūšies urme	2.60
„ „ „ detal.	2.30
„ „ III rūšies urme	2.00
„ „ „ detal.	2.30
Kiaušinių kapa	3.00—3.60
„ štuka	5—8 sk.

Atsakomasis redaktorius ir leidėjas LIUDVIKAS CICĖNAS. „RUCH“ spaustuvė, Vilnius, Totorių g. 6